

Фантазія письменника, на думку Дж. Р. Р. Толкіна, стає «відновленням, яке включає повернення і оновлення життєвих сил, – це нове надбання: отримання ясності погляду» [5, 125]. Т. Претчетт називає фентезі «набором інструментів, за допомогою якого ми можемо зібрати світ наново» [4, 7], постійно підкреслює активну роль фантазії у формуванні ставлення людини до реальності. Людина позбавляється залежності від предметного світу, досліджує його відокремлені проблеми у виділеній підконтрольній області, обмеженій певними рамками, де сам автор має необмежену свободу.

Властивий фентезі новітнього часу принцип звернення не лише до міфологічних, але й до реальних персонажів при концентрації уваги на повсякденних і звичних речах, показаних під новим кутом зору. Головне в такій літературі не наявність чарівних істот, чаклунів та гоблінів, а новий погляд на світ, який поєднує реальне та фантастичне, відкриваючи глибше розуміння матеріальної реальності через принцип оновленого погляду.

Відмінними рисами фентезі є:

- наявність вигаданого світу зі своєю географією, історією і культурою;
- магія як основа, один із законів функціонування фентезійного всесвіту і система знань про механізми фентезійного світу;
- складний міфологічний або казковий сюжет;
- багатоступінчастий квест головного героя або команди героїв, представлений зазвичай глобальною і таємничою місією (порятунок світу) [2, 13].

Отже, як свідчить усе зазначене вище, на формування і розвиток жанру фентезі певною мірою вплинули такі літературні фактори, як міфологія, фольклор, героїчні, лицарські і готичні романи, пригодницька література, твори класичної літератури і, звісно ж, фантастика, зокрема й наукова. Деякі елементи такої літератури були запозичені авторами-фентезистами. Однак слід пам'ятати, що фентезійне є інтертекстуальною структурою, тому посідає важливе місце серед літератури сучасного постмодернізму, сприяє відродженню інтересу до культури античності й середньовіччя. Адже в основі формування фентезі лежить діалог традицій різних епох і літературних течій, а основним завданням літератури є відродження світлої та доброї архаїки на протигагу сучасній культурі прагматизму і наукового прогресу.

Список використаної літератури:

1. Аверинцев С. С. Гилберт Кит Честертон, или Неожиданность здравого смысла / Аверинцев С. С. // Г. К. Честертон. Писатель в газете: художественная публицистика. – М.: Прогресс, 1984. – 384с.
2. Демина А. В. Фэнтези в современной культуре: философский анализ : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. филос. наук : спец. 24.00.01 «Теория и история культуры» / А. В. Демина – Астрахань. – 2015. – 22 с.
3. Васильева, Е.В. Художественный мир романов Г. К. Честертон.: дис. ... кандидата филол. наук : 10.01.05 / Васильева Екатерина Владимировна – Воронеж, 2000 – 237 с.
4. Лукманова О. Б. Жанровое своеобразие литературных сказок Джорджа Макдональда: дис. ... кандидата филол. наук : 10.01.05 / Лукманова Ольга Борисовна – Нижний Новгород, 2012. – 227 с.
5. «Do You Consider Yourself a Postmodern Author?»: Interviews with Contemporary English Writers / Freiburg R., Schnitker J. (eds.). – Hamburg: LIT Verlag Munster, 1999. – 239 p.

Науковий керівник: к. філол. н., доцент Шуба Ю.В.

А. С. Савченко

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

СПЕЦИФІКА ЕМІГРАНТСЬКОГО РОМАНУ У КАНАДСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ

На сучасному етапі розвитку людства тема емігрантського роману постає актуальною особливо для таких країн як Канада, де мирно співіснують тридцять дві етнічні спільноти – переселенці з різних частин світу, при цьому процес еміграції триває і дотепер. Літературознавці та критики неодноразово вивчали емігрантський роман з різних перспектив. Так, канадська література привернула увагу як вітчизняної (Н. Ваннікова, А. Голишева,

Н. Овчаренко), так і зарубіжної критики (Д. Мейндл, Г. Стільц, Д. Стук, Ф. Хеміл) [див.: 2]. Серед проблем, до яких апелювали дослідники, стали місце приналежності і його втрата, самоусвідомлення та зображення себе, процес поступового руйнування самого почуття периферійності і прагнення «колишніх маргіналів» утвердити власну національну ідентичність. Позаяк багато лакун все ще залишається не заповненими, особливо це стосується канадського емігрантського роману кінця XX – початку XXI століття. Метою цієї розвідки є дослідження особливостей канадського емігрантського роману на межі тисячоліть.

Еміграція до Канади в останні десятиліття XX століття змінила свій етнічний склад. Серед прибульців вже більшу частину становить кольорове населення країн Азії та Африки. Розширення спектру канадської «мозаїчності» істотно вплинуло на білінгвальні концепції, що тривалий час домінували у країні. Акт мультикультуралізму став вирішальним документом для канадської культури, змінивши колишню бікультурну структуру країни на багатоетнічну модель, у якій конфліктів англо- і франкомовної культур відводиться вже менше місця [2].

Кожна етнічна спільнота Канади живе у власній реальності та на власній території, водночас вони всі разом, формуючи певну сукупність значень, живуть відповідно до загальних природних і соціальних циклів. Письменник- емігрант не лише пише про емігрантський досвід, а й він сам живе у цій атмосфері. Наприклад, Брайян Мур – ірландець за походженням, Остін Кларк – виходець із Барбадосу, Габріель Шохнер – угорець за походженням, Стівен Джілл – виходець із Індії [2,182].

Дослідники стверджують, що емігрантський роман передусім є віддзеркаленням жорстких реалій поселення на чужій землі. Перш за все, цей роман розкриває невизначеність та побоювання перших поселенців і часто їхнє сліпе самозаспокоєння. Емігрантський роман має свою історію розвитку, а саме: від звичайних казок до саги або «сімейного роману», та визначається низкою характерних рис, серед яких визначне місце займає поняття історичної пам'яті, яка розкривається за допомогою алегорії, сатири, тощо. Ці засоби дають можливість читачеві простежити звичаї й відчутти різноманіття почуттів різних етносів. Крім того, часто спостерігається той факт, що північноамериканський матеріалізм впливає на життя етнічної спільноти. Нарешті, письменник, який сам є емігрантом, постає ефективним барометром соціальних змін: він є тим, хто бачить і повідомляє про ідеї та емоції, що характеризують життя та побут на новій території.

Канадський емігрантський роман має свою специфіку. Як зауважує українська дослідниця Н. Овчаренко, створюючи національного літературного героя, образ якого максимально повно відповідає канадській дійсності, письменники все ж відштовхувались від європейських та американських моделей художньої техніки. Цей баланс між британськими та американськими моделями, вважає канадський дослідник В. Кейт, зрештою був усвідомлений як неодмінно канадська незалежна позиція. Дослідник наголошує на соціальній ролі емігрантського роману, що «занурюється в унікальний світ американської культури, заради виявлення національної ідентичності і одночасно заради відмови від успадкованих стандартів європейської цивілізації» [див.: 1,148]. Саме завдяки цій ролі емігрантський роман набуває національного звучання в постколоніальних літературах (австралійській, канадській, новозеландській) [2.,148].

У другій половині XX століття з'являються канадські емігрантські романи, головним героєм яких стає митець («Суміш вад» Р. Дейвіса (1958), «Прихована гора» (1962) Г. Роя, «Те літо в Парижі» (1963) М. Каллагана, «Жокей із Сент-Урбана» (1966) М. Річлера, «Дуже самотній» (1971) Дж. Бака, «Скан» (1972) Б. Харлоу, «Провидиці» (1974) М. Лоуренс, «Суонн» (1987) К. Шилдс) [1,148]. Якщо європейській літературі властивий переважно романтичний тип героя, крізь який зазвичай вирішується проблема самотності творчої людини, то в канадській літературі відбувається зміна акцентів в інтерпретації теми мистецтва та художника – письменники висувають на перший план проблему пошуку митцем свого місця у житті та мистецтві, що виходить на загальнонаціональний рівень. Якщо в європейських літературах цей пошук заснований на руйнуванні або втраті власних цінностей і формуванні нових, то у канадській традиції мова йде про пошук митцем таких морально-естетичних цінностей, що могли б стати загальнонаціональними, і їх пошук завжди тісно пов'язаний з виявленням не тільки власної, а й національної ідентичності [1,149].

Таким чином, канадський емігрантський роман має власну історію розвитку та зачіпає низку проблем самих етнічних спільнот, які проживають на канадській території. Крім того, цьому роману притаманний пошук головного героя національної ідентичності.

Список використаної літератури:

1. О.К. Козлова Історико-літературні тенденції формування канадського роману про митця кінця XIX – початку XX століття. / К.О. Колова – Електронний ресурс. Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua>cgiirbis_64.
2. Овчаренко Н.Ф. Канадський літературний канон на зламі століть. – К. : Вид-во гуманітарної літератури, 2006. – 311 с.

Науковий керівник: к. філол. н., доцент Заїковська О. М.

Т. В. Середенко

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

ГОТИЧЕСКИЕ МОТИВЫ В ПОВЕСТИ Н. КАРАМЗИНА «ОСТРОВ БОРНГОЛЬМ»

XVIII век вошел в историю русской литературы как эпоха великих перемен. Всего за сто лет она прошла путь, который в Западной Европе длился более двух столетий: от барокко до предромантизма. Стремительное развитие коснулось абсолютно всех сторон литературы, начиная с идеологического уровня и заканчивая жанровым составом. Наиболее ярко, как нам кажется, изменения отразились в жанре повести, которая на протяжении столетия постепенно отказалась от религиозной тематики и обратилась к авантюрному содержанию, сменив свою внутреннюю направленность с назидательности на развлечение. Такой развлекательностью характеризовались, прежде всего, западноевропейский «готический роман», который, по словам В. Вацура, так и не стал самостоятельным жанром в России XVIII – XIX веков. Однако отдельные мотивы, связанные с «ужасами и тайной» прочно закрепились в литературной традиции предромантизма и романтизма.

Изучению традиций «готического романа» посвящено много работ как отечественных (И. Лимборский, Т. Ефименко, А. Мунтян, Е. Нагачевская, Н. Яцкив), так и зарубежных исследователей (М. Ладыгин, Н. Соловьева, П. Бриджвотер, В. Вацура, А. Кудреватых, Б. Нацпок, М. Саммерс, Э. Биркхед, М. Джеймс). Однако проблема «готической» повести в истории русской литературы, на наш взгляд, разработана недостаточно.

Цель нашего исследования может быть определена как анализ поэтической специфики и места готических мотивов в повести Н. Карамзина «Остров Борнгольм».

Появление во второй половине XVIII века в западноевропейской литературе, так называемого романа «ужасов и тайн» знаменовало переход к новому литературному направлению, которое впоследствии будет называться романтизм. Изначально создаваясь как развлекательная и несерьезная литература, готический роман впоследствии приобретает значительность в «недрах романтизма». Его особенностями можно назвать изображение сверхъестественного, загадочного, мрачного. Сюжеты, как правило, основаны на таинственных преступлениях, герои отмечены печатью рока и демонизма [2, 92]. Яркими образцами западноевропейской готики, заложившими основу сюжетных и образных коллизий, принято считать А. Радклиф «Удольфские тайны», М. Г. Льюис «Монах», Мэри Шелли «Франкенштейн, или Современный Прометей», Гораций Уолпол «Замок Отранто», Жак Казот «Влюбленный дьявол», Уильям Бекфорд «Ватек». О. Матвиенко «три кита» готической литературы называет тайну, страх и непознаваемость мира, которые позволяют ей органично вливаться в иные художественные системы и обогащать их [4, 129].

В русской литературе к готике первыми обратились авторы-сентименталисты, например, Н. Карамзин в повести «Остров Борнгольм». О том, что традиции «готического романа» уже были знакомы русскому читателю конца XVIII века писал В. Вацура в монографии «Готический роман в России» [1].